

Trikonhalna crkva na lokalitetu Dedića punta u Bilicama

Ranokršćanski i srednjovjekovni lokalitet

Lokalitet Dedića punta u Bilicama, uz obalu Prokljanskog jezera, istraživao je početkom 20. st. kada je otkrivena ranokršćanska trikonhalna crkva sa zanimljivim nalazima crkvenog namještaja. Unutar i oko crkve nalazili su se antički i srednjovjekovni grobovi. Voditelj tih istraživanja bio je Petar Kaer, a o lokalitetu su pisali, uz Kaera, osobito L. Jelić i fra L. Marun. Ipak, cjelovita objava je izostala, a lokalitet je ostao prepušten propadanju, tako da su bila neophodna revizijska istraživanja koja su započela 2016. g. Revizijska istraživanja provodi Katedra za opću srednjovjekovnu i nacionalnu arheologiju Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, uz potporu Muzeja grada Šibenika. Istraživanja 2016. i 2017. g. provedena su zahvaljujući sredstvima Ministarstva kulture RH (u okviru projekta br. 43 – 200 – 2351), a značajnu pomoć i podršku pružila je općina Bilice.

U kampanji 2016., koja je trajala 10 radnih dana, otkriveni su temeljni zidovi crkve, sačuvani u prosječnoj visini od oko 50 cm, ponegdje i u većoj visini. Iako su zidovi sačuvani u znatno manjoj mjeri u odnosu na stanje prilikom prvih istraživanja početkom 20. st., otkriveni ostaci i danas pružaju impresivnu sliku. Pored zidova broda crkve, sačuvani su, naime, temeljni zidovi svih triju konha, te dijelovi zidova bočnih prizidanih prostorija, koje vjerojatno pripadaju 2. fazi u izgradnji sakralnog kompleksa. Preko zidova glavne i sjeverne apside tekao je recentni suhozid, podignut u vrijeme kada zidovi građevine nisu bili vidljivi na terenu. Suhozid je uklonjen u istraživačkoj kampanji 2017. g.

U revizijskim istraživanjima 2016. g. otkriveni su i popratni pokretni nalazi. Uz zidove bazilike, na cijelom istraženom prostoru, nalaženi su ulomci tegula, keramičkih posuda i stakla. Osobito su brojni ulomci tegula, a zatim slijede ulomci posuda i, u najmanjem broju, ulomci stakla. Među keramičkim nalazima izdvajaju se karakteristični fragmenti kasnoantičke grube keramike, te fragmenti jedne amfore. Ulomci stakla izrazito su sitni, ali mogli su se načelno determinirati kao prozorsko staklo i dijelovi staklenih posuda. Tijekom istraživanja otkriveno je i nekoliko obrađenih kamenova, a jedan kameni ulomak ima sačuvane profilacije i predstavlja dio crkvenoga namještaja.

U nastavku revizijskih istraživanja tijekom 2017. g. otkopan je prostor nartekse i nastavljena su istraživanja bočnih prizidanih prostorija. Istraživanja crkvenog kompleksa i neposrednog okoliša nastaviti će se 2018. g. Lokalitet je, prema rezultatima prvih istraživanja početkom 20. st., korišten i u srednjem vijeku, te bi u nastavku istraživanja trebalo provjeriti i mogućim novim nalazima potkrijepiti navedeni kontinuitet. U konačnici, bilo bi potrebno opsežnije istraživanje cijeloga područja do obale Prokljanskog jezera (uključujući i revizijska istraživanja antičke „vile“). Lokalitet Dedića punta i širi krajolik uz Prokljansko jezero, dio su bogate arheološke baštine, a nova revizijska istraživanja usmjerena su posebno na kasnoantički i ranosrednjovjekovni horizont.